



Budapest Főváros VIII. kerület
Józsefváros Önkormányzata

LÉLEK-PROGRAM

2011. DECEMBER

Lakhatási, Életviteli, Lelki-segítségnyújtási és Egzsztencia-teremtési **Közösségi Program** (**LÉLEK-Program**)

modellkísérlet a hajléktalanok komplex rehabilitációjára Józsefvárosban

2012. január
módosításokkal egységes szerkezetben

Kidolgozta és működteti:

Józsefvárosi Önkormányzat és intézményei

Józsefvárosi Polgármesteri Hivatal

Józsefvárosi Családsegítő és Gyermekjóléti Központ

Józsefvárosi Városüzemeltetési Szolgálat

Józsefvárosi Egészségügyi Szolgálat

Kisfalu Kft.

Rév8 Zrt.

Józsefvárosi Közösségi Házak Nonprofit Kft.

Együttműködő szervezetek:

Baptista Szeretetszolgálat

Üdvhadsereg Szabadegyház Magyarország

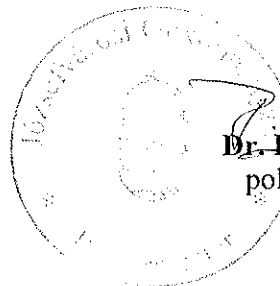
Közreműködő szervezetek:

a Budapest VIII. kerületben működő egyházi és civil szervezetek

Józsefvárosi Közterület-felügyelet

BRFK VIII. kerületi Kapitánysága

Budapest, 2012. január 19.




Dr. Kócsis Máté
polgármester



TARTALOMJEGYZÉK

I. Helyzetkép, előzmények.....	3
II. A LÉLEK-Program célja.....	7
III. A Lakhatási, Életviteli, Lelki-segítségnyújtási és Egzisztencia-teremtési Közösségi Program alprogramjai ...	9
Mentorálás, a LÉLEK-Pont működése.....	11
Foglalkoztatás és lakhatás, a LÉLEK Ház és a LÉLEK Ház II működése ¹	15
Nem foglalkoztatási rehabilitáció.....	17 ²
Lelki-segítségnyújtás.....	18 ³
Egyéb szolgáltatások	18 ⁴
Közösségi összefogás	18 ⁵
IV. A hajléktalanság megelőzése	20 ⁶

Mellékletek

1. sz. melléklet: A Baptista Szeretetszolgálattal kötött együttműködési megállapodás
2. sz. melléklet: Az Űdvhadsereg Magyarország Szabadegyházával kötött együttműködési megállapodás
3. sz. melléklet: Adatlap a LÉLEK-Programba történő jelentkezéshez
4. sz. melléklet: Szolidaritási felhívás Józsefváros közösségének

¹ módosította a Képviselő-testület 19/2012. (I.19.) számú határozata

² módosította a Képviselő-testület 19/2012. (I.19.) számú határozata

³ módosította a Képviselő-testület 19/2012. (I.19.) számú határozata

⁴ módosította a Képviselő-testület 19/2012. (I.19.) számú határozata

⁵ módosította a Képviselő-testület 19/2012. (I.19.) számú határozata

⁶ módosította a Képviselő-testület 19/2012. (I.19.) számú határozata



I. HELYZETKÉP, ELŐZMÉNYEK

Józsefváros területén az elmúlt húsz évben jelentős mértékben koncentráltak a hajléktalan-ellátási intézmények. A fővárosi adatokat tekintve a kerületben van

- az összes fővárosi férőhely közel ötöde (18%)
- a „nem speciális”, szállást nyújtó férőhelyek (menedékhelyek, első befogadó, beléptető szálláshelyek, speciális menedékhelyek, fűtött utca, átmeneti szállók) közel negyede (23%)
- arányszámokat felhasználva 100 ezer lakosra nézve a budapesti arányszám közel négyszerese
- a „nem speciális” szállást nyújtó férőhelyek 100 ezer lakosra jutó budapesti arányszámának közel ötszöröse.

Mind abszolút számokban, mind arányokban jelentősen több férőhely van a kerületben, mint a főváros más részein.

A kerület által kidolgozott és végrehajtott, az európai uniós forrásokból is támogatott szociális városrehabilitációs modell-kísérlet, a Magdolna-program kapcsán készült elemzések megállapították, hogy a kerületben található férőhelyek közel fele (47%) a Magdolna-negyedben található. A Magdolna-negyed a VIII. kerület Fiumei út – Baross utca – Koszorú utca – Nagyfuvaros utca – Népszínház utca által körülhatárolt terület, amely a negyedet átszelő Magdolna utcáról kapta a nevét. A Magdolna-negyed elsősorban az ideiglenes, tehát nem tartós szálláslehetőséget nyújtó intézményekben bővelkedik, így természetes az azokat igénybe vevő kliensek cserélődése. A központi elhelyezkedésű környék ellátó intézményeinek kiépítettsége, valamint további adottságai (Teleki téri piac, a Mátyás téri padok, a slumos terület lakóházainak nyitott kapui, az elhanyagolt környezet) vonzzák a hajléktalan és annak tekintett embereket.

A hajléktalanok magas koncentrációja a közterületi állapotok javítását célzó erőfeszítéseket nagymértékben megnehezíti.

A hajléktalansággal kapcsolatban közvetlenül érzékelhető problémák jegyzéke 2010 márciusában:

- a hajléktalanok a szállóra, melegedőbe, ételosztásra várva a közterületen várakoznak, növelve annak közrendvédelmi szempontú terheltségét, illetve nappali vándorlásuk (ellátó – közterület – boltok, italboltok – ellátók) is hasonló problémát okoz;
- utcai ácsorgás, ücsörgés, lődörgés, egy részük nappal, a melegebb hónapokban éjjel is „elfoglalja” a tereket, vagy azok egy részét, tábort ver, ezért a tereket, parkokat, játszótereket nem lehet rendeltetés-szerűen használni;
- a közterület mint illemhely használata, szükségüket sok esetben a közterületen vagy azokban a házakban végzik, ahová pihenni, aludni behúzódnak;
- közterületi alkoholfogyasztás (az alkoholárusítók kínálata ráépül erre a keresletre pl. a Teleki téren), kábító vagy bódító szerek szedése, részegen vagy bódult állapotban történő közterületi tartózkodás;



- sok hulladék marad a közterületeken, amely egyrészt az utcai létből fakad (nem figyelnek a környezetre), másrészt a kukázáshoz mint jövedelemszerzési módhoz kapcsolódik (a társasházak elszállításra váró kukáit, illetve a szelektív hulladékgyűjtőket felborítják, kitérítik, a szétszórt szemetet otthagyják), a szemet pedig vonzza a szemetet, azaz a normakövetés a nem-hajléktalanoktól is nehezebben várható el egy ilyen terhelt környezetben (betört ablak effektus);
- hajnali „emberpiac”, azaz az alkalmi „fekete munkaerő” piaca a Teleki téren;
- gyakran kerülnek verbális vagy akár a fizikai erőszakig fajuló konfliktusba (verekedés, késeles) egymással, egyes esetekben a környéken lakókkal (elsősorban akkor, amikor a házak pincéibe, kapualjaiba, lépcsőfordulóiba, kukáiba, padlásaiba húzódnak be);
- ahol sok a hajléktalan, ott könnyebben válnak áldozattá (megalázó bánásmód, koldusmaffia, uzsorások stb.);
- a közterületeken, nyitott kapuval rendelkező házakban, üres telkeken éjszakázó, táborozó hajléktalanok, akik valamilyen okból (pl. italozás, verekedés) miatt kitiltásra kerülnek a szállókról.

A Magdolna-negyedben készített empirikus adatfelvételek tanúsága szerint az ott élő lakosság a negyed egyik fontos problémájának tekinti a hajléktalanságot, e problémakörrel tehát az önkormányzatnak stratégiai megközelítésben kell foglalkoznia, a problémát érdemben csökkenteni képes, újszerű megoldásokat kell alkalmazni.

2010 márciusában a Józsefvárosi Önkormányzat képviselő-testülete úgy döntött, hogy cselekvési tervet dolgoz ki a hajléktalan ellátással kapcsolatban. A cselekvési terv elfogadott céljai a következők voltak:

- A Józsefvárosi Önkormányzat biztosítani kívánja a kerület lakói számára a tiszta, higiénikus és biztonságos lakókörnyezetet, közterületet.
- A Józsefvárosi Önkormányzat a kerület egészét tekintve 2 év alatt csökkenteni kívánja a közterületeire nehezedő nyomást, mely a hajléktalanok általi közterületi „túlhasználatból” származik.
- A Józsefvárosi Önkormányzat kezdeményezi, hogy a kerület területén lévő szolgáltatási kapacitás ne haladja meg a fővárosi átlagot, a kerületi ellátás differenciált átalakítása során a kerület területén a legalsó szintű szolgáltatások csökkenjenek.

A cselekvési terv kapcsán szükséges kitérni arra, hogy a fent hosszan vázolt helyzet kialakulásában, a közterületi állapotromlást okozó aránytalan hajléktalan-ellátói túlkínálat kiépülésében a kerületi önkormányzatnak nem volt érdemi szerepe. Éppen ellenkezőleg, a '90-es évek végétől a kerület mindenkor vezetői, döntéshozói konzekvensen képviselték azt az álláspontot, hogy a hajléktalan-ellátás területi elosztása a Főváros egész területén legyen arányosabb, igazságosabb. A feladat-telepítés és az ellátó-rendszer finanszírozási sajátosságai miatt azonban érdemben nem tudta befolyásolni az eseményeket.

A hajléktalan-ellátás – a nappali melegedő fenntartása és az utcai szociális munka kivételével – Budapest területén a Fővárosi Önkormányzat feladata. A Fővárosi Önkormányzat döntésén múlt tehát, hogy saját intézményeit a főváros területén hova telepíti, másrészt az ellátásban jelentős szerepet vállaló egyházi és civil szervezetek is szabadon dönthettek arról, hogy mely kerületben és milyen ellátás-típusra hoznak létre intézményeket. A kínálat húzta maga után a



keresletet, amely újabb intézmények, szolgáltatások (pl. utcai ételosztás) telepítésére ösztönözte a szereplőket. A kerület ennek az ördögi körnek az áldozata.

A helyzet kialakulásában még egy szempont játszott döntő szerepet, ez pedig a hajléktalan-ellátás mint feladat telepítésének elvi megközelítéséből eredt. A szociális törvény ugyanis úgy rendelkezik, hogy a hajléktalan személyt ott kell ellátni, ahol tartózkodik. Míg az egyéb szociális ellátások (pénzbeli, természetbeni ellátások, intézményi szolgáltatások) esetében evidens, hogy a rászoruló ott igényelhet ellátást, ahol a lakóhelye van, vagyis az a közösség (önkormányzat) gondoskodik róla, amelynek a tagja, abban a pillanatban, hogy hajlékát/lakhatását elvesztette, a közösségnek joga van őt elküldeni, elüldözni, eltanácsolni, sőt, ez tulajdonképpen érdeke is. A helyben keletkező hajléktalansági probléma megoldását egyszerűen át lehet tolni egy másik, a hajléktalanság kialakulásában vétlen közösségre.

A központi lakcímnnyilvántartás adatai szerint Józsefvárosban a kerület közterületeire és a kerületben működő hajléktalan-ellátó intézményekbe 2500 hajléktalan van bejelentkezve. Közülük mindössze 300 olyan személy van (12%), aki Józsefvárosban vált hajléktalanná. A kerületben élő, tartózkodó hajléktalanok 88%-a tehát más kerületekben, illetve vidéken vált hajléktalanná, ellátásuk terhe, az ismertett externális hatások költségeinek viselése indokolatlanul és igazságtalanul sújtja Józsefvárost.

A fenti döntés megszületését követően a kerület vezetése újabb intenzív tárgyalásokat kezdeményezett a cselekvési terv céljainak megvalósítása érdekében, de az ellátórendszer szereplői nem mutattak túlzott hajlandóságot a status quo felborítására. A kerület tehát egyedül maradt ezzel a problémával, az ellátó-rendszer átalakítását célzó kezdeményezéséhez érdemi segítségre sem a többi kerülettől, se a fővárostól, se az ellátást végző szervezetektől nem számíthatott.

Ebben a helyzetben a kerület úgy döntött, hogy olyan lépéseket fog tenni, amelyeket saját hatáskörben más szereplők bevonása nélkül is megtehet. Az egymással összefüggő, komplexen kezelt lépések két nagy területre koncentráltak:

- a közterületek rendjének a helyreállítása és megfelelő szinten tartása
- saját forrásból, önként vállalt feladatként a kerületben hajléktalanná vált emberek új szemléletű ellátása

A közterületek rendjének helyreállítása érdekében a közösséget leginkább zavaró, a közterületi elviselhetetlen állapotokért leginkább felelős magatartásokra (pl. kukázás) új szabálysértési tényállásokat állapítottunk meg. Ezt követően belefogtunk a közterületek rendjével, a kerület köztisztasági állapotával és a terek-parkok rendben tartásával megbízott önkormányzati szervezetek feladatellátásának, struktúrájának, munkaszervezésének újragondolásába. A cél az volt, hogy valósítsuk meg a közterületen elkövetett köztisztasági és egyéb szabálysértések következetes és a nulla toleranciát célzó szankcionálását, s az erőteljes rendészeti fellépés mellé olyan takarítási, park- és útkarbantartási kapacitásokat tegyünk, amelyek együttesen végül jelentősen emelik Józsefváros élhetőségi szintjét.

Az erőteljes rendészeti fellépésre készülve a Polgármesteri Hivatal Szabálysértési Irodáját 0-24 órás szolgálatra állítottuk át annak érdekében, hogy a közterületen tetten ért szabálysértők ellen azonnal és hatékonyan le lehessen folytatni a szabálysértési eljárást. A BRFK VIII. kerületi rendőrkapitányságával együttműködésben október hónapban közterületi/közrendvédelmi akciót indítottunk. Az akció ideje alatt a rendőrök és a kerületi közterület-felügyelők, kerületőrök erre a célra összeállított közös járőrosztagai szintén a nap 24 órájában,



a nulla tolerancia elvét követve és felhasználva a kerületi kamerarendszer biztosította technikai háttérrel 1100 közterületi szabálysértési elkövetőt értek tetten, és állítottak elő a Szabálysértési Irodára. Az akcióban egyébként több mint 50 körözött személyt is sikerült elfogni.

Az akció elindítása a közterületeken szinte azonnal éreztette hatását. A köztisztasági feladatokat végző Városüzemeltetési Szolgálat adatai szerint a kerület területéről egy nap alatt összegyűjtött közterületi szemét mennyisége az egyharmadára esett vissza. A Szolgálat, ahol – erről később majd részletesen is szót ejtünk – hosszú idő óta foglalkoztatunk hajléktalanokat, a lecsökkent köztisztasági terhelés következtében változatlan mennyiségű munkaerővel immár naponta képes kitakarítani Józsefváros teljes területét. Ehhez korábban két nap kellett. Így a köztisztaság állapotának elérése és fenntartása sokkal hatékonyabbá vált, Józsefváros minden tere és utcája ugyanakkora ráfordítással naponta kitakarítható.

A közrendvédelmi akció és a takarítási feladatok átszervezése, optimalizálása eredményeként néhány hét alatt olyan rendezett lett a kerület, amiről az itt lakók korábban csak álmodhattak. A józsefvárosiak – a hideg idő beköszönte ellenére – gyorsan és örömmel vették újra birtokukba és használták annak célja szerint a parkokat, játszótereket.

A közrendvédelmi akció meghirdetésével egyidőben az önkormányzat kinyilvánította szándékát, hogy a kerületben hajléktalanná vált emberek felkarolása érdekében komplex programot dolgoz ki és indít útjára. A komplex program célja, hogy felszámolja a hajléktalanságot, hogy kivezető utat, reintegrációt biztosítson a közösség hajléktalanná vált tagjainak, amennyiben sorsuk jobbra fordulása érdekében maguk is erőfeszítéseket kívánnak tenni. A program elnevezése: LÉLEK-Program.



II. A LÉLEK-PROGRAM CÉLJA

Az előző fejezetben több vonatkozásban is szót ejtettünk arról, hogy miért nem tartjuk megfelelőnek a mai hajléktalan-ellátási rendszert. Egy szempontot hagyunk még érintetlenül, ez pedig az *ellátás* céljának a körüljárása. Számos tanulmány, vizsgálat és szakértői anyag lelhető fel a nyilvánosságban azzal kapcsolatban, hogy a magyar hajléktalan-ellátás milyen szakmai problémákkal küzd és, hogy ezeknek mi az oka. A magunk részéről ebben a vitában azokkal értünk egyet, akik azt mondják, hogy a jelenlegi ellátás nem ösztönöz a kivezetésre. Azaz „ellátja” a hajléktalant, eteti, ruházza, tisztálkodási körülményeket biztosít, fedeleket nyújt, azonban néhány ígéretes, de marginális kísérleti programtól eltekintve nem segít a hajléktalanoknak a rehabilitációban. Ellenkezőleg, az egész rendszer úgy épül fel, hogy véghatásként a hajléktalanság nem egy átmeneti élethelyzet, hanem egy talán soha el nem múló állapot.

A LÉLEK-Programot ezért úgy terveztük meg és működtetjük, hogy az abban résztvevő már az elején legyen vele tisztában: ha a segítségünkkel végigmegy a közösen megtervezett úton, akkor belátható időn belül megszűnik hajléktalan lenni, és értékes, tevékeny, újra beilleszkedett tagja lehet Józsefváros közösségének.

A hajléktalanság nem egyik napról a másikra bekövetkező élethelyzet, hanem az esetek túlnyomó többségében egy évekig tartó lecsúszási folyamat végállomása. A hajléktalanná válás tipikus példája az a középkorú férfi, aki valamilyen szenvedélybetegség vagy egyéb antiszociális vagy pszichés eredetű problémája miatt elveszíti a munkahelyét, fokozatosan tönkremegy a családi élete, a házassága válással végződik, ahol a gyerekek biztonsága miatt a kis alapterületű vagy értékesíthetetlen lakóingatlan kizárólagos használatát a volt feleségnek ítéli a bíróság. A fedél nélküliség állapotába ekkorra már egy demotivált ember kerül, akinek önerőből való visszakapaszkodására, az élet újrakezdésére nincs sem ereje, sem képessége. A hajléktalan közösségbe való bekerülés egy speciális szubkultúrával való találkozást jelent, aminek egészen más normarendszere, mindennapi életben-maradási technikája, még saját „tolvajnyelve” is van. Ez a szubkultúra – megterhelve a hajléktalanságot övező negatív társadalmi megítéléssel – igen hamar képes elfeledtetni a hétköznapi együttélési szabályokat, a társadalmi elvárások iránti megfelelés készíttetését felváltja az új sorstársak közé való beilleszkedés igénye. Ha a hajléktalan nem elég szerencsés, hogy a fedél nélküliség kezdeti időszakában értő és befogadó, a kivezetésre, a normál szociális képességek megtartására sarkalló közegbe, intézménybe, szociális szakemberhez kerüljön, akkor az esélye a visszakapaszkodásra a minimálisra csökken.

A jelenlegi ellátó-rendszerben a hajléktalan a szociális munkásokkal az egyes ellátó-intézményekben találkozik. Minden egyes intézményben újra és újra ismerkedéssel kezd, újabb és újabb szociális szakembereknek kell megküzdnie a bizalmáért, s ahogy elhagyja az intézményt, a szakember nem képes a sorsát – esetleges újbóli felbukkanásáig – nyomon követni. Az információk nem érnek össze, a vidéken hajléktalanná vált ember múltjáról, élettörténetéről, személyiségéről, képességeiről a pesti ellátó szociális munkása annyit tud, amennyit a hajléktalan megoszt vele. Ez a helyzet sem a szociális munkásnak, sem a hajléktalannak nem jó, mert egyrészt vállalatlan szakmai kompromisszumokra



kényszerít, aminek gyakran kiégés a vége, másrészt rengeteg visszaélésre ad lehetőséget mindkét oldalról.

A megoldás kézenfekvő: a hajléktalant ott kell azonnal és hatékonyan kivezető típusú, komplex ellátásban részesíteni, ahol ismerik, ahol a családi kapcsolatai, múltja még feltérképezhető, ahol ismeri a környezetet, ahol a szubkultúrába való elmerülést nehezíti, akadályozza a régi, még nem hajléktalan lét összes szociális köteléke. (Az ideális persze az lenne, ha már a hajléktalanná válás hosszú útján, idejekorán megtörténne az értő beavatkozás, erről a későbbiekben, a megelőzés kapcsán még ejtünk szót.)

A komplex ellátásnak pedig arra kell irányulnia, hogy az önálló otthonban történő életvitel feltételeit segítsen a hajléktalannak megteremteni. Legyen önálló egzisztenciája, azaz legyen állandó, lehetőleg munkából származó jövedelme. Képes legyen azt úgy beosztani, hogy abból a lakhatását önállóan biztosítani tudja. Legyen olyan csoport, társaság, közösség, amely őt befogadja és gondját viseli. Végezetül mindezen állapotokat képes legyen fenn is tartani, azaz ha fellelhető olyan eredendő ok, amely őt a lecsúszás lejtőjén elindította, az is megoldódjon, de legalábbis kezelést kapjon (függőség, pszichés betegség, iskolázatlanság, szocializációs hiányosságok/tévtutak stb.).

Szakmai közhely, hogy a hajléktalanná válás és a hajléktalanságból való kikerülés nem csak szociális kérdés, összefüggése az egészségüggyel, foglalkoztatással, a lakásgazdálkodással / lakáspolitikával, idősüggyel, oktatással, kriminológiával, pszichológiával stb. kézenfekvő. Az önkormányzatnak azért sikerült mindössze két hónap alatt a Programot kidolgozni és elindítani, mert saját intézményrendszerén belül, illetve már meglévő kontakthálójában mindezen szaktudás azonnal és különösebb erőfeszítés nélkül rendelkezésére állt. Csak a meglévő erőforrásokat kellett, igaz, másfajta szemléletben, projekt-szerű működéssel felhasználni. Az a körülmény, hogy az önkormányzat saját pénzből fogott neki a munkának, bár a mai forráshiányos költségvetési keretek között számottevő megterhelést jelentett, mégis megkímélte a programot azoktól a bürokratikus akadályoktól és rossz szakmai kompromisszumoktól, amelyek külső, például uniós források esetén gyakorta fellépnek a hasonló modellkísérletekben. Csak arra kellett költenünk, ami az elképzeléseink szerint célszerű volt, arra viszont pont annyit költöttünk, amennyire szükség volt a célok eléréséhez elengedhetetlen alapfeltételek megteremtése érdekében.

A következő fejezetben részletesen bemutatjuk a LÉLEK-Program alprogramjait, érzékeltetve egyrészt a komplex megközelítést, másrészt a már rendelkezésre álló erőforrások, eszközök felhasználásának előnyeit.



III. A LAKHATÁSI, ÉLETVITELI, LELKI-SEGÍTSÉGNYÚJTÁSI ÉS EGZISZTENCIA- TEREMTÉSI KÖZÖSSÉGI PROGRAM ALPROGRAMJAI

A Program elnevezésében hordozza az egyes főbb pilléreket (lakhatás, mentorálás, lelki-gondozás, foglalkoztatás, közösségi összefogás), ismertetésükre nem a betűszóban elfoglalt helyük, hanem egymásra épülésük logikai sorrendjében kerül sor.

Bevezetőként azonban fel kell vázolnunk a Program végrehajtási struktúráját, ha úgy tetszik a létrehozott, illetve felhasznált intézményi háttérrel.

LÉLEK-Pont: a Program ügyfélszolgálati feladatait ellátó információs és belépő pont, továbbá az egyéni esetkezelésért, a Programban résztvevő önkormányzati és külső szervezetek részvételének koordinálásáért, a mentorálási alprogramért felelős szakmai műhely. Elsődleges célja a józsefvárosi hajléktalanok segítségének koordinálása, a LÉLEK-Programban történő részvételük vagy egyéb segítségi formák igénybe vételének támogatása. A LÉLEK-Pont valamennyi érdeklődőnek információt nyújt, az illetékes hajléktalan embereknek pedig személyre szóló segítő program kidolgozásában és megvalósításában működik közre, szolgáltatásai térítéskmentesek. A LÉLEK-Pontot szervezetileg a családsegítő és gyermekjóléti központ részeként, 3 új, hajléktalan-ellátásban jártas szociális munkás, illetve egy szociális asszisztens felvételével, fizikailag egy erre a célra átalakított önkormányzati helyiségben hoztuk létre.

LÉLEK Ház: A Program foglalkoztatási és lakhatási alprogramjainak komplex megvalósítási színtere, a Program keretei között foglalkoztatott hajléktalanok szolgálati szállása (védett szállás). A szállás szolgáltatásaiért hozzájárulást kell fizetni. A LÉLEK Házat szervezetileg a foglalkoztatást végző Városüzemeltetési Szolgálat részeként, fizikailag egy erre a célra átalakított, önálló telken álló önkormányzati helyiségcsoportban hoztuk létre.

LÉLEK Ház II: egy másik, önálló telephelyen kialakítandó ezen szálláshely. Akik ide bekerülnek, azt azért teszik, hogy eldőlhessen: alkalmassá válnak-e adott idő alatt a LÉLEK Házba való továbbköltözésre, vagy pedig a Program egy alacsonyabb szintjén igényelnek még törődést.⁷

Ennek megfelelően a LÉLEK Ház II-ben a maximálisan eltölthető idő 3 hónap. A bent lakók közel vannak a munkahelyükhöz, ami erős motiváció arra, hogy ne „tévedjenek el” munkába menet. Tapasztalat szerint ugyanis a munka hatása a reszocializálásban és rehabilitációban ugyanolyan mértékű, mint a biztonságos és kényelmes lakhatás lehetősége.⁸

Szervezetileg a LÉLEK Ház II a LÉLEK-Programon belül, az illetékes szakmai vezetés irányítása alatt, a LÉLEK Ház alrendszerként működne.⁹

Városüzemeltetési Szolgálat: Az önkormányzatnak a program kidolgozásával és beindításával párhuzamosan átszervezett, integrált intézménye, amely valamennyi, a kerület közterületeivel kapcsolatos üzemeltetési és közrendvédelmi feladatot ellátja, illetve

⁷ módosította a Képviselő-testület 19/2012. (I.19.) számú határozata

⁸ módosította a Képviselő-testület 19/2012. (I.19.) számú határozata

⁹ módosította a Képviselő-testület 19/2012. (I.19.) számú határozata



koordinálja. (Közterületek takarítása; parkok, egyéb zöldfelületek, játszóterek gondozása, karbantartása; kisebb úthibák javítása; közterületi szemét elszállítása, tömörítése; a közterületek hasznosításában, a közrend, közbiztonság fenntartásában, önkormányzati rendezvények szervezésében, rendjének biztosításában való közreműködés; Teleki téri piac üzemeltetése.) A Program foglalkoztatási és lakhatási alprogramjának központja. Az intézmény, illetve jogelődje a köztisztasági feladatok ellátására a Program előtt is foglalkoztatott hajléktalanokat, akik több mint egy éve stabil, megbízható munkaerőnek bizonyulnak, ekként szerepet kapnak a Program mentorálási alprogramjában.

Baptista Szeretetszolgálat: A Program szakmai részletkérdéseinek kidolgozásához, valamint a céloknak megfelelő működtetéséhez elengedhetetlenül szükséges volt olyan külső partnerek bevonása, akik az önkormányzat intézményeiben meglévő szakmai tudást a hajléktalan-ellátás terén szerzett széles körű gyakorlati tapasztalatokkal, knowhow-val tudják kiegészíteni. A Baptista Szeretetszolgálattal az önkormányzat együttműködési megállapodást kötött, amelyet az 1. sz. melléklet tartalmaz. A Szeretetszolgálat az alábbi 4 fő területen segíti a LÉLEK-Program megvalósítását:

- A LÉLEK-Pont szakmai módszertanának, működési technikáinak kidolgozásában való részvétel, tanácsadás, szupervízió.
- A szakmai módszertan gyakorlatba való átültetése során folyamatos szakmai támogatás a LÉLEK-Pont munkatársai számára, a team-üléseken, esetmegbeszéléseken való részvétel.
- Együttműködés a LÉLEK-Program komplex foglalkoztatási és lakhatási alprogramját végrehajtó Józsefvárosi Városüzemeltetési Szolgálattal, szakmai tanácsadás mind az alprogram kidolgozása, mind annak megvalósítása során, továbbá a LÉLEK Ház férőhely-kapacitásán felül a foglalkoztatásban résztvevő hajléktalanoknak szálláshely biztosítása.
- A LÉLEK-Program komplex foglalkoztatási és lakhatási részprogramjába be nem vonható, nem foglalkoztatási rehabilitációt igénylő hajléktalan személyek elhelyezése, igény esetén az egyéni esetkezelés átmeneti vagy végleges átvállalása.

Üdvhadsereg Magyarország Szabadegyház: A Programot támogató, annak végrehajtásában szintén szerepet vállaló másik együttműködő szerződéses partnerünk. A szerződést a 2. sz. melléklet tartalmazza. Az együttműködés elsősorban a lakhatási részprogramot érinti, két fő területe:

- Együttműködés a LÉLEK-Ponttal és a Városüzemeltetési Szolgálattal, a LÉLEK Ház férőhely-kapacitásán felül a foglalkoztatásban résztvevő hajléktalanoknak szálláshely biztosítása.
- A LÉLEK-Program komplex foglalkoztatási és lakhatási részprogramjába be nem vonható, nem foglalkoztatási rehabilitációt igénylő hajléktalan személyek elhelyezése, igény esetén az egyéni esetkezelés átmeneti vagy végleges átvállalása.

Az Üdvhadsereg ezen felül a mentorálási és közösségi alprogramokban is szerepet kap, amennyiben a családi kapcsolatok visszaépítése, esetleg gyermekek vagy gyermekes családok elhelyezése válik szükségessé.



Józsefvárosi Közösségi Házak Nonprofit Kft.: Az önkormányzat kiemelten közhasznú társasága, amely azzal a céllal jött létre, hogy Józsefvárosban és azon belül is kiemelten a Magdolna-negyedben elindítsa és ösztönözze a szociális integrációs folyamatot. Legfontosabb intézménye a Kesztyűgyár Közösségi Ház (Budapest VIII. Mátyás tér 15.). A Kesztyűgyárban működő – a Program szempontjából jelentős – funkciók az állásklub, az állásbörze és az ún. női csoport, amelyek egymásra épülve katalizálják ezeket az integrációs folyamatokat. A Program mentorálási, lelki-segítségnyújtási és közösségi alprogramjaiban működik közre.

Józsefvárosi Egészségügyi Szolgálat: az önkormányzat fenntartásában működő járóbeteg szakellátó intézmény. A Programban résztvevő hajléktalanok egészségügyi ellátását végzi, illetve szervezi.

A fent felsorolt szervezetek, intézmények az alábbi feladatok megoldásában működnek együtt.

MENTORÁLÁS, A LÉLEK-PONT MŰKÖDÉSE

A LÉLEK-Program egyik kulcseleme, hogy a Programban való részvétel alatt minden hajléktalan személyre szabott gondozásban, egyéni esetkezelésben részesül. Az esetgazda a teljes rehabilitációs folyamatban ugyanaz a szociális szakember, függetlenül attól, hogy a hajléktalan éppen hol és milyen szolgáltatásban részesül. Fontos alapelve továbbá a Programnak, hogy amennyire csak a szakmai szabályok megengedik „kézen fogjuk” a hajléktalant. Tekintettel arra, hogy a Programban eltöltendő időszak években mérhető, nincs akadályja annak, hogy az első időkben az egyes szolgáltatások igénybe vételénél az ügyek vitelét könnyítő, a megszokottnál jóval aktívabb segítségnyújtást biztosítsunk. Szeretnénk elkerülni, hogy pl. a hivatalos ügyek intézése vagy az egészségügyi ellátás során a hajléktalan packázásba vagy nemtörődomségbe ütközzön, s ez adott esetben demotiválttá tegye a Program folytatására.

A mentorálás elsődlegesen a LÉLEK-Pont, illetve az ott dolgozó szociális munkások feladata, de a Programban együttműködő vagy közreműködő valamennyi szervezetnek jut szerep abban, hogy a hajléktalan befogadó, őt valóban segíteni akaró közeget találjon, és akár tíz évnél régebbi hajléktalanlét után is elhiggye, hogy végre valóban érdemi esélyt kap a felemelkedésre.

Az egyéni esetkezelést végző LÉLEK-Pont egyben a Program belépő pontja is, itt érdemes tehát kitérni arra, hogyan is működik mindez a gyakorlatban.

A LÉLEK-Pont kéthelyiséges iroda, melyből az első az ügyfelek fogadására, tájékoztatására szolgál, a második pedig az ügyintézésre, interjúzásra. Az ügyfeleket a hely „házigazdája”, a szociális asszisztens várja, és próbálja csökkenteni természetes feszültségüket. Az asszisztens feladata az ügyfél állapotának, szándékának, helyzetének feltérképezése, szükség esetén a krízis-helyzet megoldásának segítése, valamint LÉLEK-Pont és a LÉLEK-Program munkájáról szóló tájékoztatás nyújtása (szóban és prospektusok átadásával). Az ügyfél számára szükséges információkkal lehetőség szerint mindenkit ellát, a fontosabbakról írott adatokat ad át (szolgáltatások, szállók, stb.).



A LÉLEK-Programban azok a hajléktalanok vehetnek részt, akik Józsefvárosban váltak hajléktalanná, és hajléktalanná válásuk előtt legalább 5 évig igazolhatóan a kerületben éltek. Azon ügyfelek számára, akiknél a kerületi illetékesség a beszélgetés alapján valószínűsíthető, az asszisztens a jelentkezésre szolgáló adatlapot ad (3. sz. melléklet), és az Okmányirodába küldi őket, ahol azonnal ellenőrzik és igazolják, hogy a hajléktalan illetékes-e vagy sem. Ha igen, akkor az asszisztens időpontot ad, amikor az ügyfél találkozhat a szociális munkással, ha nem, akkor megmarad az ügyintézési segítség, annak a pontnak a megtalálása, ahol a hajléktalan a felmerült szükségletekre adekvát választ kaphat.

Adatlapot egyébként az önkormányzat hivatalában és intézményeiben valamennyi olyan ügyfélfogadó térben elhelyeztünk, ahol hajléktalanok megfordulhatnak. A Programról még a szabálysértési eljárások során is tájékoztatást adunk, adatlap a közterület-felügyelőknél és a Szabálysértési Irodán is kitölthető. Ha az adatlapot nem a LÉLEK-Ponton töltik ki, azok automatikusan megküldésre kerülnek az Okmányirodára, majd az igazolt józsefvárosi hajléktalanok adatlapjai átadásra kerülnek a LÉLEK-Pontnak. Ilyenkor az adatlapon megadott elérhetőségen a LÉLEK-Pont kezdeményezi a kapcsolatfelvételt. A Programról a hajléktalanok a kerületi újságból, illetve sajátos „riadóláncuk” útján értesülnek.

A LÉLEK-Ponton dolgozó asszisztens forgalmi naplót vezet, ahova minden érdeklődő regisztrálásra kerül a szükséges adatokkal. A kötelező adminisztráció vezetésére egyebekben az anyaintézmény családsegítő és gyermekjóléti központ gyakorlata a mérvadó.

A szociális munkás az első találkozáskor a személyes kapcsolat kialakítása mellett (Hogy van? Mit szeretne? Miért most jött? Mit gondol, hogyan és merre lehet tovább lépni? Milyen kapcsolatai vannak? stb.) az első interjú adatlapját és az Esetnapló Fedőlapot is kitölti. Ez, valamint az erőforrások feltérképezése történhet több alkalommal, a cél az, hogy szociális diagnózist lehessen készíteni, melynek részeként azok a pontok látszanak, melyeken az ügyfél elsődlegesen változtatni kíván.

Az interjútól, megismeréstől, élethelyzettől függően a szociális munkás és az ügyfél néhány alkalmat követően megállapodik az együttműködés módjában és időtartamában, amit írásban is rögzítenek. A megállapodásnak megfelelően az ügyfél vagy részt vesz a LÉLEK-Programban vagy nem, utóbbi esetben a LÉLEK-Pont segítheti tovább az egyéb szervezetek, szolgáltatások nyújtásával, de a hajléktalan dönthet úgy, hogy nem kívánja ezeket igénybe venni. Ebben az esetben tájékoztatni kell, hogy a Pont számára ettől függetlenül a későbbiekben rendelkezésre áll, és fontos, hogy a „szem előtt tartására” lehetőség nyíljon.

Az esetfelelős az első interjút készítő szociális munkás (esetleges cserét az ügyfél vagy segítője kezdeményezhet, de team-döntés szükséges hozzá). Az esetfelelős az együttműködni kívánó ügyfél ügyét team-ülésre viszi, ahol a közös irányokról döntenek, ennek megfelelően kötik meg a megállapodás(oka)t. A megállapodások először konkrét, belátható, rövid időre szóló „programok”, melyek a közös munka során mélyülhetnek. A megállapodások értékelése, újak megkötésének előkészítése a teameken történik, legalábbis az első időszakban – a rutin elsajátításáig – biztosan.

A LÉLEK Pont által segített ügyfelek és esetfelelőseik a kapcsolat kiépítéséig heti rendszerességgel találkoznak, majd a segítő folyamat a legintenzívebb a LÉLEK-Programban részt vevőkkel marad. A más szervezeteknél, intézményekben elhelyezett hajléktalan emberekkel (és intézményükkel) az együttműködést, információ-áramlást, feladatmegosztást, esetleges esetátadást intézményenként megállapodásban fogjuk rögzíteni. A LÉLEK-Pont